Sygn. akt VI U 524/26

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 15 maja 2026 r., znak: [redacted], Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Płocku odmówił [redacted] ponownego ustalenia wysokości emerytury, wskazując, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 4 czerwca 2024 r. nie jest przesłanką do uchylenia lub zmiany decyzji, wskazaną w art. 114 ustawy emerytalnej *(vide: decyzja – plik ENP akt rentowych, brak numeracji kart)*

[redacted], reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika w osobie radcy prawnego, złożyła odwołanie od powyższej decyzji, zaskarżając ją w całości. Zaskarżonej decyzji zarzuciła naruszenie:

1) art. 114 ustawy emerytalnej poprzez błędne uznanie, że wydanie wyroku przez Trybunał Konstytucyjny stwierdzającego niekonstytucyjność przepisu ustawy, na podstawie którego ustalono wysokość świadczenia [redacted], nie stanowi podstawy do ponownego ustalenia prawa do świadczeń emerytalnych oraz ich wysokości;
2) art. 2, art. 7, art. 8 oraz art. 190 ust. 4 Konstytucji RP poprzez odmowę ponownego przeliczenia wysokości emerytury [redacted] niekonstytucyjności przepisu, na podstawie którego wysokość tej emerytury [redacted];
3) art. 7 KPA poprzez odmowę wydania decyzji uwzględniającej słuszny interes obywatela;
4) art. 107 KPA poprzez niewyjaśnienie podstawy prawnej decyzji i stanowiska organu rentowego na interpretację art. 114 ustawy przyjętej w decyzji, zwłaszcza w obliczu przedstawienia przez ubezpieczonego w treści złożonego wniosku stanowiska orzecznictwa co do zakresu zastosowania art. 114 ustawy, odmiennego od stanowiska organu rentowego.

Odwołująca wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji organu rentowego poprzez:

1) przyznanie ubezpieczonej prawa do ustalenia wysokości emerytury w wieku powszechnym bez pomniejszania jej podstawy o sumę kwot pobranych

emerytur wcześniejszych, to jest z pominięciem art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej;

2) zobowiązanie organu rentowego do ponownego obliczenia wysokości należnej ubezpieczonej emerytury z pominięciem art. 25 ust. 1 b ustawy emerytalnej;
3) zobowiązanie organu rentowego, na podstawie art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy, do przyznania i wypłacenia ubezpieczonej wyrównania świadczeń emerytalnych za okres od 3 lat poprzedzających miesiąc złożenia wniosku do organu rentowego, a ewentualnie - w przypadku uznania przez Sąd, że przyznanie zaniżonej emerytury [redacted] wynikiem błędu organu rentowego - zobowiązanie organu rentowego, na podstawie art. 133 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej, do przyznania i wypłacenia ubezpieczonej wyrównania świadczeń emerytalnych za okres od miesiąca złożenia wniosku o przeliczenie emerytury do organu rentowego.

Nadto wniosła o zasądzenie od organu rentowego zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz o rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym na podstawie art. 148^1 k.p.c.

W uzasadnieniu odwołania [redacted], powołując się na obszerne orzecznictwo sądów powszechnych, wskazała, że zaskarżona decyzja jest błędna i winna być wyeliminowana z obrotu prawnego, a organ renty winien zostać zobowiązany do ponownego przeliczenia przysługującego ubezpieczonej świadczenia. (*vide: odwołanie k. 4-9)*

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Płocku w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie, argumentując, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 4 czerwca 2024 r. nie został ogłoszony w Dzienniku Ustaw, a zatem brak jest podstaw do wznowienia postępowania zakończonego decyzją o przyznaniu prawa do emerytury. Organ rentowy nie znalazł podstaw do zmiany stanowiska zawartego w zaskarżonej decyzji. *(vide: odpowiedź na odwołanie – k. 12-13)*

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

[redacted], ur. [redacted] r., złożyła 1 marca 2010 r. wniosek o emeryturę w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Po rozpoznaniu tego wniosku, decyzją z 21 kwietnia 2010 r., znak: [redacted], organ rentowy przyznał wnioskodawczyni prawo do emerytury od 1 kwietnia 2010 r. tj. od następnego dnia po rozwiązaniu stosunku pracy.

Wysokość emerytury [redacted] na podstawie art. 183 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Do ustalenia podstawy wymiaru emerytury [redacted] z art. 53 ustawy emerytalnej przyjęta została przeciętna podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z 20 lat kalendarzowych wybranych z całego okresu ubezpieczenia od 1977 do 1997 r. Wskaźnik wysokości podstawy wymiary z tego okresu wyniósł 97,52 %. Podstawa wymiaru emerytury [redacted] 2.649,34 zł. Do ustalenia wysokości emerytury [redacted] 34 lata, 9 miesięcy i 0 dni, tj. 417 miesięcy okresów składkowych oraz 1 rok, 10 miesięcy i 29 dni, tj. 22 miesiące okresów nieskładkowych. Wysokość emerytury [redacted] z art. 53 ustawy emerytalnej [redacted] 1.882,89 zł.

Do obliczenia wysokości emerytury [redacted] z art. 26 ustawy emerytalnej ZUS uwzględnił: kwotę składki zaewidencjonowanej na koncie z uwzględnieniem waloryzacji 48.113,09 zł, kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego 411.633,92 zł i średnie dalsze trwanie życia 292,10 miesięcy. Wyliczona kwota emerytury [redacted] 1.573,94 zł.

Wysokość emerytury [redacted] z art. 183 ustawy emerytalnej obejmowała: 70 % emerytury [redacted] na podstawie art. 53 ustawy emerytalnej, tj. 1.318,02 zł oraz 30 % emerytury [redacted] na podstawie art. 26 ustawy emerytalnej, tj. 472,18 zł. Emerytura [redacted] 1.790,20 zł.

(*dowód: wniosek o emeryturę – k. 1 – 4 pliku ENMS akt rentowych; decyzja z 21 kwietnia 2010 r. – k. 81-83 pliku ENMS akt rentowych)*

Wysokość emerytury [redacted] i waloryzowana.

(dowód: decyzje o przeliczeniu: z 13 maja 2011 r. – k. 99-100 v., z 2 lipca 2014 r. – k. 131-132 v., z 13 listopada 2019 r. – k. 140-141 v.; decyzja waloryzacyjna: z 1 marca 2011 r. – k. 103 - dokumenty w pliku ENMS akt rentowych)

W dniu 6 grudnia 2019 r. ubezpieczona złożyła wniosek o emeryturę w wieku powszechnym. Po rozpoznaniu tego wniosku decyzją z 14 stycznia 2020 r., znak: [redacted], organ rentowy przyznał ubezpieczonej emeryturę w powszechnym wieku emerytalnym od 1 grudnia 2019 r. tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek.

Wysokość emerytury [redacted] na podstawie art. 26 ustawy emerytalnej przy uwzględnieniu następujących parametrów: kwoty składek zaewidencjonowanych na koncie z uwzględnieniem waloryzacji 91.087,82 zł, kwoty zwaloryzowanego kapitału początkowego 640.273,81 zł i średnie dalsze trwanie życia 215,40 miesięcy. Podstawa obliczenia emerytury [redacted] na podstawie art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości 234.343,08 zł. Wysokość emerytury [redacted] z art. 26 ustawy emerytalnej wyniosła 2.307,42 zł, wg wyliczenia: [(91.087,82 zł + 640.273,81 zł) - 234.343,08 zł] / 215,40 = 2.307,42 zł.

Wypłata emerytury [redacted] zawieszona, gdyż była świadczeniem mniej korzystnym niż emerytura w wieku powszechnym.

(dowód: wniosek o emeryturę – w pliku ENP akt rentowych, brak numeracji kart decyzja o przyznaniu emerytury z 14 stycznia 2020 r. - w pliku ENP akt rentowych, brak numeracji kart)

Z dniem 1 stycznia 2013 r., na mocy art. 1 pkt 6) ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z dnia 6 czerwca 2012 r., poz. 637), do ustawy emerytalnej wprowadzono m.in. następujące zmiany:
w art. 25:
a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:
"1. Podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek

zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego określonego w art. 173-175, z zastrzeżeniem ust. 1a i 1b oraz art. 185.",

b) po ust. 1 dodaje się ust. 1a-1c w brzmieniu:

"1a. Przy ustalaniu podstawy obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, dla osoby, która miała ustalone prawo do emerytury [redacted] na podstawie art. 26b, nie uwzględnia się kwot zwiększeń składek na ubezpieczenie emerytalne oraz kapitału początkowego określonego w art. 173-175, uzyskanych w wyniku waloryzacji kwartalnej, o której mowa w art. 25a, przeprowadzonej w celu obliczenia emerytury [redacted].

1b. Jeżeli ubezpieczony pobrał emeryturę na podstawie przepisów art. 26b, 46, 50, 50a, 50e, 184 lub art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674, z późn. zm.), podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, ustaloną zgodnie z ust. 1, pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne.

1c. Przepis ust. 1b stosuje się również w przypadku, gdy ubezpieczony pobrał emeryturę górniczą, określoną w art. 34 lub w art. 48 i 49, w brzmieniu obowiązującym w dniu 31 grudnia 2006 r.".

(Ustawa z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw została ogłoszona w Dzienniku Ustaw z dnia 6 czerwca 2012r., poz. 637.)

W dniu 24 kwietnia 2026 r. ubezpieczona złożyła wniosek o przeliczenie emerytury. Na podstawie art. 114 ust. 1 pkt 6 ustawy emerytalnej wniosła o ponowne ustalenie wysokości emerytury [redacted] jej wysokości z pominięciem stosowania art. 25 ust. 1b ustawy, tj. bez pomniejszania podstawy obliczenia emerytury o sumę kwot pobranych emerytur wcześniejszych i uwzględnienie kolejnych zmian wysokości świadczenia (waloryzacji). Nadto, na podstawie art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy wniosła o przyznanie i wypłacenie wyrównania za okres 3 lat poprzedzających miesiąc

złożenia wniosku W uzasadnieniu wniosku powołała się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 czerwca 2024 roku, SK 140/20.

(dowód: wniosek – plik ENP akt rentowych, brak numeracji kart)

Po rozpoznaniu wniosku ubezpieczonej z 24 kwietnia 2026 r. organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję z dnia 14 maja 2026 r.

(dowód: zaskarżona decyzja – plik ENP akt rentowych, brak numeracji kart)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o dokumenty, zarówno prywatne, jak i urzędowe, które zostały zgromadzone w toku postępowania, w tym na etapie postępowania przed organem rentowym. Wiarygodność dokumentów nie budziła wątpliwości Sądu.

W niniejszej sprawie spór sprowadzał się do oceny prawnej zgłoszonego żądania ponownego ustalenia wysokości emerytury w oparciu o wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 4 czerwca 2024 r. wydany w sprawie SK 140/20 oraz przepisy art. 114 ustawy emerytalnej.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie okazało się częściowo zasadne.

W niniejszej sprawie wyrok został wydany na posiedzeniu niejawnym na podstawie art. 148^1 § 1 k.p.c. Sąd uznał, że przeprowadzenie rozprawy nie było konieczne, albowiem materiał dowodowy pozwalał na ustalenie wszystkich istotnych dla rozstrzygnięcia sporu okoliczności, a stanowiska stron zostały jasno sformułowane. W rozpoznawanej sprawie strony nie wnosiły o rozpoznanie sprawy na rozprawie w pierwszym piśmie procesowym, a złożone dotychczas pisma procesowe przez każdą ze stron dawały podstawę do przyjęcia, że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne. Sama ubezpieczona w odwołaniu wniosła o rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym na podstawie art. 148^1 k.p.c.

Odwołująca domagała się ponownego ustalenia wysokości emerytury [redacted] na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 4 czerwca 2024 r., SK 140/20.

W wyroku z 4 czerwca 2024 r. wydanym w sprawie SK 140/20, Trybunał

Konstytucyjny stwierdził, że „art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2023 roku poz. 1251) w zakresie, w jakim dotyczy osób, które złożyły wniosek o przyznanie świadczeń, o których mowa w tym przepisie, przed 6 czerwca 2012 roku, jest niezgodny z art. 67 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”.

Stosownie do przepisu art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, którego dotyczy orzeczenie TK z 4 czerwca 2024 roku: jeżeli ubezpieczony pobrał emeryturę częściową lub emeryturę na podstawie przepisów art. 46, 50, 50a, 50e, 184 lub art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 roku - Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2016 roku poz. 1379), podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, ustaloną zgodnie z ust. 1, pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne." Pobranie emerytur na podstawie wskazanych wyżej przepisów traktowane jest jako skonsumowanie części kapitału składkowego *(por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2020 roku, II UK 323/18, Legalis nr 2425295).*

Gdy organ rentowy ustalił odwołującej decyzją z dnia 14 stycznia 2020 roku prawo do emerytury w tzw. powszechnym wieku emerytalnym, a więc określonym w art. 24 ustawy emerytalnej, to ustalając podstawę obliczenia emerytury [redacted] ją zgodnie z tym przepisem o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. tj. o kwotę 234.343,08 zł.

Stan faktyczny sprawy, który legł u podstaw skargi konstytucyjnej rozpoznanej przez Trybunał Konstytucyjny 4 czerwca 2024 roku, sygn. SK 140/29, dotyczył mężczyzny, urodzonego w 1950, który w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego od kwietnia 2016 roku korzystał ze świadczenia [redacted] na mocy decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Wcześniej, od 2010 roku korzystał z prawa do pobierania emerytury w obniżonym wieku emerytalnym. Z uwagi na tę okoliczność, na mocy art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, organ rentowy [redacted] podstawę obliczenia świadczenia [redacted] w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy

od osób fizycznych.

W uzasadnieniu ww. wyroku z 4 czerwca 2024 roku, SK 140/20, Trybunał Konstytucyjny wyjaśnił, iż ustawa z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2012 r. poz. 637; dalej: ustawa nowelizująca), która wprowadziła do ustawy emerytalnej przepisy art. 25 ust. 1b, została ogłoszona 6 czerwca 2012 r. i zgodnie z jej art. 22 weszła w życie 1 stycznia 2013 r. Nie wszystkie osoby objęte zakresem art. 25 u.e.r. miały możliwość świadomego ukształtowania swojej sytuacji prawnej. Niekorzystnego obliczania podstawy wymiaru emerytury, tj. z uwzględnieniem art. 25 ust. 1b u.e.r., wydłużona, półroczna vacatio legis pozwoliła uniknąć jedynie tym osobom, które przed 1 stycznia 2013 r. osiągnęły już wiek emerytalny, wymagany przez art. 24 u.e.r., w brzmieniu obowiązującym przed tą datą, i złożyły wniosek o wypłatę tego świadczenia. Do dnia wejścia w życie ustawy nowelizującej osoby te nabyły już prawo do emerytury z nowego systemu (art. 100 ust. 1 u.e.r.).

W okresie vacatio legis mogły również złożyć wniosek o ustalenie prawa do tej emerytury na podstawie przepisów dotychczasowych. W stosunku do tych osób przepis nie miał zastosowania - pokrzywdzone jego skutkami zostały jedynie osoby, które skorzystały z prawa do jednego ze świadczeń wymienionych enumeratywnie w art. 25 ust. 1b u.e.r. przed jego ogłoszeniem w Dzienniku Ustaw i [redacted] nie uzyskały prawa do emerytury na zasadach ogólnych przed 1 stycznia 2013 r.

Tym samym można przyjąć, że wcześniejsza emerytura od samego początku stanowiła rozwiązanie przejściowe, przyznane konkretnej grupie ubezpieczonych w określonym celu. Umożliwiało ono stosowanie dotychczasowych zasad określania świadczeń emerytalnych dla osób, które - co do zasady - objęte były nowym systemem. Wynikające stąd uprzywilejowanie tych osób polegało na zagwarantowaniu im prawa do wcześniejszego pobierania świadczeń emerytalnych, ustalanych według starych zasad zmienianego systemu repartycyjnego. Pozwalało to ubezpieczonym na samodzielny wybór sposobu, w jaki realizowane ma być ich prawo do zabezpieczenia społecznego - czy ma to następować według zmienionych reguł nowego systemu emerytalnego, czy też ma się realizować w ramach szczególnego mechanizmu

wcześniejszej emerytury [redacted] po spełnieniu przesłanek ustawowych. W rozpoznawanej sprawie, w ocenie Trybunału, doszło do złamania zasady zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa. Ubezpieczeni, którzy zdecydowali się na korzystanie z wcześniejszej emerytury, nie mieli - w momencie podejmowania tej decyzji na podstawie obowiązującego wówczas stanu prawnego - świadomości co do skutków prawnych, jakie może ona wywoływać w sferze ich przyszłych uprawnień z tytułu emerytury [redacted]. W szczególności nie mogli przewidzieć, że przejście na emeryturę jeszcze przed osiągnięciem powszechnego wieku [redacted] będzie wiązało się z pomniejszeniem zgromadzonego kapitału o pobrane świadczenia. Nie spodzi[redacted]li się, że wypłacanie świadczeń emerytalnych wpłynie na sposób ustalania wysokości świadczenia w ramach emerytury [redacted]. Z takimi konsekwencjami mogły się liczyć osoby, które decydowały się na skorzystanie z prawa do wcześniejszej emerytury po ogłoszeniu ustawy nowelizującej. Dopiero od tego momentu osoby ubezpieczone mogły zapoznać się z nowymi regulacjami i podjąć świadomą decyzję, dysponując wiedzą co do jej ujemnych skutków w sferze wymiaru przyszłego świadczenia [redacted] po osiągnięciu przewidzianego w ustawie wieku. Należy mieć przy tym na uwadze, że zgodnie z art. 116 ust. 2 u.e.r., cofnięcie wniosku o przyznanie świadczenia [redacted] tylko do czasu uprawomocnienia się decyzji o jego przyznaniu. Nie było zatem możliwości, aby osoby, które zostały "zaskoczone" wprowadzanymi zmianami w trakcie pobierania świadczenia, podjęły skuteczną interwencję w celu ochrony swoich interesów. Trybunał doszedł do przekonania, że opisana powyżej sytuacja dotyczyć może wyłącznie osób, które w momencie skorzystania z uprawnienia do częściowej emerytury [redacted] z emerytur wymienionych we wprowadzanym art. 25 ust. 1b u.e.r. nie miały pełnego obrazu konsekwencji swojej decyzji. Z tej przyczyny zasadne było ograniczenie zakresowe powyższej niezgodności do osób, które skorzystały z prawa do wymienionych świadczeń przed 6 czerwca 2012 r., tj. przed dniem ogłoszenia ustawy wprowadzającej. Z tego też względu konieczne było doprecyzowanie w sentencji wyroku zakresu stwierdzonej przez Trybunał niezgodności. Niezgodne z zasadą zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa jest bowiem nie samo wprowadzenie obniżenia, o którym mowa w zaskarżonym przepisie, ale stosowanie go

wobec osób, które podjęły decyzję o skorzystaniu z jednego z enumeratywnie wymienionych w art. 25 ust. 1b u.e.r. świadczeń przed wejściem w życie tego przepisu i nie mogły [redacted] zapobiec negatywnym i nieoczekiwanym konsekwencjom swoich wcześniejszych decyzji".

Jak zauważył Trybunał: *„istotą problemu nie jest samo ustalenie wysokości świadczenia, ale zmiana mechanizmu jego ustalenia. Zmiana ta nastąpiła w trakcie pobierania jednego z enumeratywnie wymienionych świadczeń, co zgodnie z zaskarżonym przepisem stanowi podstawę do obniżenia świadczenia. Zmiana ta nastąpiła w momencie, w którym ubezpieczony nie mógł już podjąć żadnych kroków zapobiegających wystąpieniu skutków, których nie mógł się spodzi[redacted]ć, korzystając z jednego ze świadczeń wymienionych w art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej.*

W zakresie skutków wyroku z 4 czerwca 2024 roku, SK 140/20 Trybunał zważył, iż *„Skutkiem niniejszego wyroku jest prawo wznowienia postępowania z mocy art. 190 ust. 4 Konstytucji. Przepis ten otwiera drogę do sanacji sytuacji prawnych, w których zastosowanie art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej wywołało konsekwencje zakwestionowane przez Trybunał. Będzie zatem stosował się do tych osób, które przed 6 czerwca 2012 roku zdecydowały się skorzystać z tzw. wcześniejszej emerytury [redacted] podkreślił, że niniejszy wyrok wpłynie wyłącznie na sytuację osób, które nie nabyły prawa do emerytury [redacted] z osiągnięcia wieku emerytalnego przed 1 stycznia 2013 roku. Tylko w ich wypadku doszło bowiem do niekonstytucyjnego zastosowania skarżonej normy prawnej, co było związane z ich nieświadomością co do skutku podjętej decyzji. W pozostałych wypadkach zaś uposażeni mieli świadomość zmian oraz możliwość uniknięcia ich konsekwencji, co słusznie zauważył Sąd Najwyższy w uchwale o sygn. akt III UZP 5/19, i co przekłada się na brak stosowalności niniejszego wyroku w stosunku do tych osób.*

Analiza stanu faktycznego niniejszej sprawy [redacted], iż wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 4 czerwca 2024 roku, SK 140/20 dotyczy sytuacji prawnej ubezpieczonej, gdyż Trybunał wypowiedział się w zakresie uznania za niezgodny z Konstytucją RP art. 25 ust. 1b ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2023 roku poz. 1251) co do osób, które złożyły wniosek o przyznanie świadczeń, o których mowa w tym przepisie, przed

6 czerwca 2012 roku. Ubezpieczona złożyła wniosek o wcześniejszą emeryturę 1 marca 2010 roku i organ rentowy przyznał jej ową emeryturę decyzją z 21 kwietnia 2010 r. poczynając od 1 kwietnia 2010 roku tj. od następnego dnia po rozwiązaniu stosunku pracy. Ubezpieczona, co oczywiste, nie mogła mieć wówczas wiedzy o wprowadzonych ustawą z dnia 11 maja 2012 roku zmianach ustawy emerytalnej w zakresie wprowadzenia mechanizmu pomniejszenia podstawy obliczenia emerytury w wieku powszechnym o pobrane emerytury [redacted]. Nie mogła zatem uniknąć negatywnych skutków swojej decyzji w postaci ustalenia emerytury w wieku powszechnym w niekorzystnej wysokości z zastosowaniem art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej.

Stosownie do art. 190 ust. 4 Konstytucji RP: orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylenia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 10 stycznia 2014 r., III UZP 3/13, LEX nr 1455747: „Orzeczenie, o którym mowa w art. 190 ust. 4 Konstytucji, stanowi samodzielną i szczególną podstawę wznowienia postępowania wymienioną expressis verbis w przepisach regulujących postępowanie zarówno sądowe (art. 401^1 k.p.c. i art. 540 § 2 k.p.k.), jak i administracyjne (art. 145a k.p.a.). Stosownie do art. 124 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych: w postępowaniu w sprawach o świadczenia [redacted] w niej stosuje się zaś przepisy kodeksu postępowania administracyjnego, chyba że ustawa stanowi inaczej. Za przepis, na podstawie którego może dojść do wzruszenia decyzji organu rentowego wydanej w oparciu o akt normatywny uznany orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego za niezgodny z Konstytucją, należy zatem uznać art. 145a kodeksu postępowania administracyjnego, w myśl którego można żądać wznowienia postępowania również w przypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub ustawą, na podstawie którego została wydana decyzja (§ 1), a w sytuacji [redacted]j w § 1 skargę

o wznowienie postępowania wnosi się w terminie jednego miesiąca od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Po złożeniu takiej skargi do organu rentowego dochodzi do wznowienia postępowania, uchylenia decyzji dotkniętej opisaną wadą i zastąpienia jej decyzją uwzględniającą stan prawny, który pomija derogowaną orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego regulację.” (zob. także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2018 r., I UK 355/17, LEX nr 2535343).

Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego może stanowić podstawę wznowienia postępowania o ile wejdzie w życie. Zgodnie z art. 190 ust. 3 Konstytucji RP: orzeczenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, jednak Trybunał może określić inny termin utraty mocy obowiązującej zakwestionowanego przez siebie przepisu (bądź aktu normatywnego lub jego części). Z powyższego wynika, iż jeżeli wyrok Trybunału Konstytucyjnego nie zawiera odmiennego rozstrzygnięcia w tym zakresie, to wchodzi on w życie z dniem ogłoszenia. Z kolei z art. 114 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 2393) wynika, iż orzeczenia ogłasza się w odpowiednim dzienniku urzędowym na zasadach i w trybie określonych w Konstytucji oraz ustawie z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1461). Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego dotyczące aktów normatywnych ogłoszonych w Dzienniku Ustaw ogłasza się w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, zwanym dalej "Dziennikiem Ustaw" (art. 9 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1461).

W przypadku złożenia wniosku o wznowienie postępowania, w pierwszej fazie organ rentowy zobowiązany jest zbadać dopuszczalność wszczęcia postępowania wznowieniowego, tj. czy wniosek o wznowienie postępowania formalnie powołuje się na podstawę wznowienia i czy wniosek ten został złożony w terminie ustawowym (art. 145a § 2 k.p.a.). Jeżeli te wymogi są spełnione, organ wydaje postanowienie o wznowieniu postępowania (art. 149 § 1 k.p.a.). W kolejnej fazie procedury organ rentowy bada, czy są podstawy do uchylenia kwestionowanej decyzji, tzn. czy wniosek o wznowienie postępowania opiera się na ustawowej podstawie wznowienia

z art. 145a § 1 k.p.a. (art. 149 § 2 k.p.a.), tj. czy wskazywane orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego ma związek z podstawą prawną kwestionowanej decyzji, a jeżeli tak to, czy ma istotne znaczenie w tym zakresie. Jeżeli w tej fazie postępowania organ dojdzie do wniosku, że wskazywane orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego ma związek z rozstrzyganą sprawą, to wówczas uznaje, że żądanie wznowienia postępowania opiera się na ustawowej podstawie wznowienia i w konsekwencji uchyla decyzję dotychczasową, jeżeli okaże się, że nie występują przeszkody z art. 146 k.p.a. W trzeciej fazie postępowania organ przeprowadza nowe postępowanie administracyjne, tak jak gdyby w sprawie nie była wydana dotychczas żadna decyzja i orzeka, co do istoty sprawy (art. 151 § 1 pkt 2 k.p.a.). – *vide: wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 17 stycznia 2018 r., I SA/Wa 1500/16, LEX nr 2440672)*

Możliwość uchylenia kwestionowanej we wznowionym postępowaniu decyzji i ponowne rozstrzygnięcie istoty sprawy [redacted] tylko w czasie określonym w przepisie art. 146 § 1 k.p.a. Z treści tego przepisu wynika, iż uchylenie decyzji z przyczyn określonych w art. 145a § 1 k.p.a. nie może nastąpić, jeżeli od dnia doręczenia lub ogłoszenia decyzji upłynęło pięć lat. Termin ten jest terminem prawa materialnego – mimo że zawarty w przepisach procesowych. Jego upływ stanowi bezwzględny zakaz merytorycznego orzekania w sprawie, bez względu na przyczyny upływu. Organ zobowiązany jest go uwzględnić z urzędu. Nie podlega on ani przywróceniu, ani przerwaniu. Datą rozpoczęcia jego biegu jest data doręczenia decyzji, będącej przedmiotem wznowienia. Datą końcową zaś data wydania ostatecznej decyzji w wyniku wznowienia postępowania.

Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z 4 czerwca 2024 r. nie zostało dotychczas ogłoszone w Dzienniku Ustaw. Nie rozpoczął się zatem bieg terminu do wniesienia wniosku o wznowienie postępowania. Prawidłowo zatem organ rentowy odmówił ubezpieczonej wznowienia postępowania na podstawie art. 145a k.p.a.

Jak wskazał Sąd Apelacyjny [redacted] w uzasadnieniu wyroku z dnia 13 listopada 2025 r. w sprawie o sygn. akt III AUa 568/25 z uwagi na fakt, że odwołanie jest środkiem odformalizowanym, na sądzie ubezpieczeń społecznych ciąży obowiązek

zweryfikowania wszystkich przesłanek uprawniających do świadczenia [redacted] strony, co w efekcie może prowadzić do przełamania podstawy materialnoprawnej decyzji, otwierając drogę do rozpoznania odwołania w szerszym zakresie, niż wynikałoby to z literalnie odczytywanej treści decyzji. We wniosku inicjującym postępowanie przed organem rentowym, jak i w szczególności w treści wniesionego odwołania od objętej sporem decyzji ubezpieczona domagała się przeliczenia jej emerytury w kierunku wyznaczonym treścią wyroku Trybunału Konstytucyjnego w sprawie SK 140/20. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 4 czerwca 2024 r. nie został ogłoszony, co jednak nie przesądza o braku możliwości przeliczenia świadczenia [redacted] się z pominięciem zakwestionowanej w tym wyroku normy art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej. Jako podstawę prawną Sąd Apelacyjny [redacted] wskazał regulację zawartą w art. 114 ust.1 ustawy emerytalnej, stanowiącą ustawowe uprawnienie ubezpieczonego do żądania ponownego ustalenia wysokości świadczenia z gwarancją prawa do sądu w rozumieniu art. 45 Konstytucji RP, przy czym uprawnienie to może być również oparte na zarzucie niekonstytucyjności przepisu, w oparciu o który dokonano ustalenia wysokości świadczenia [redacted].

Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 czerwca 2024 r., sygn. akt SK140/20 nie zostało ogłoszone w Dzienniku Ustaw, zatem odwołująca nie może dochodzić swojego roszczenia o ponowne ustalenie wysokości emerytury w trybie wznowienia postępowania na podstawie art. 145a k.p.a. Rozważyć zatem należało, czy podstawę ponownego ustalenia wysokości emerytury [redacted] art. 114 ustawy emerytalnej.

Zgodnie z art. 114 ust. 1 pkt 1 i 6 ustawy emerytalnej (potencjalnie pod rozwagę można byłoby jedynie brać bowiem tylko te dwie przesłanki): w sprawie zakończonej prawomocną decyzją organ rentowy, na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, uchyla lub zmienia decyzję i ponownie ustala prawo do świadczeń lub ich wysokość, jeżeli:

1) po uprawomocnieniu się decyzji (...) ujawniono nowe okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość;

6) przyznanie świadczeń [redacted] nieprawidłowe obliczenie ich wysokości nastąpiło na skutek błędu organu rentowego.

W niniejszej sprawie nie ma zastosowania art. 144 ust. pkt 6) ustawy emerytalnej. Pomimo iż „błąd organu rentowego" jest wprawdzie rozumiany szeroko, jednakże „nie obejmuje sytuacji, w której organ rentowy (w chwili wydania decyzji) działa na podstawie nie budzących wątpliwości interpretacyjnych przepisów ustawy, które bez wątpienia korzystają z domniemania konstytucyjności aż do chwili uznania ich przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodne z Konstytucją. Decyzja wydana w takich warunkach nie może też być uznana za bezprawną, gdyż podstawa prawna do jej wydania odpadła dopiero po ogłoszeniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego." *(vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2014 r., III UZP 3/13, LEX nr 1455747)* W świetle tak rozumianego pojęcia błędu organu rentowego należy stwierdzić, że przepis art. 114 ust. 1 pkt 6) ustawy emerytalnej nie znajduje zastosowania w stanie faktycznym niniejszej sprawy. Organ rentowy prawidłowo – w momencie wydania decyzji z dnia 14 stycznia 2020 roku o przyznaniu prawa do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym zastosował przepis art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, którego treść nie budziła wątpliwości. Organ rentowy nie mógł wówczas odmówić jego stosowania, bowiem do jego kompetencji nie należy ocena zgodności z Konstytucją obowiązujących przepisów prawa.

Odnosząc się do przesłanki „nowych okoliczności" (art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej) wskazać należy, że termin ten obejmuje swoim zakresem zarówno okoliczności faktyczne, jak i okoliczności sprawy. Okoliczności faktyczne są to fakty ustalone na podstawie dowodów, które mają wpływ na prawo do świadczeń [redacted] ich wysokość, zaś okoliczności sprawy [redacted] organu rentowego na etapie stosowania prawa materialnego [redacted] w trakcie podejmowania czynności procesowych. Ujawnienie nowych okoliczności polega więc na ujawnieniu faktów, która mają wpływ na powstanie prawa do świadczenia [redacted] na jego wysokość oraz na ujawnieniu uchybień w stosowaniu prawa materialnego [redacted] procesowego *(por. wyrok SN z dnia 17 sierpnia 2016 roku I UK 333/15 Lex nr 2120891; wyrok SN z dnia 26 lipca 2013 roku III UK 145/12 Lex nr 1408199, także Kamil Antonów: Komentarz do ustawy o emerytalnej).*

Przepis art. 114 ust. 1 pkt 1) ustawy emerytalny jest traktowany w judykaturze

jako podstawa prawna dla weryfikacji i wzruszalności decyzji organów rentowych, w których zawarto ustalenia pozostające w obiektywnej sprzeczności z ukształtowanym ex lege stanem uprawnień emerytalno-rentowych zainteresowanych *(por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25 lutego 2008 roku, I UK 249/07, OSNP 2009 nr 11-12, poz. 152; z dnia 22 lutego 2010 roku, I UK 247/09, LEX nr 585725; z dnia 9 grudnia 2015 roku, I UK 533/14; z dnia 4 października 2018 roku, III UK 153/17, LEX nr 2563524 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2011 roku, I BU 4/11, LEX nr 1101321).* Uznaje się przy tym, że sprzeczność taka zachodzi zarówno w przypadku decyzji organu rentowego błędnie przyznających świadczenie (potwierdzających prawo do świadczenia), pomimo że prawo do niego nie powstało, jak i w przypadku decyzji błędnie odmawiających realizacji prawa do świadczenia, przysługującego ubezpieczonemu z mocy prawa oraz decyzji nieprawidłowo ustalających wysokość tego świadczenia. Niezgodność ta może powstać także na skutek popełnionych przez organ rentowy uchybień normom prawa materialnego. Eliminacja tych sprzeczności stanowi uzasadnienie dla ponowienia postępowania zakończonego ostateczną decyzją organu rentowego, której rozstrzygnięcie jest niezgodne z ukształtowaną ex lege sytuacją prawną ubezpieczonego. W ponawianym postępowaniu organ rentowy dąży do ustalenia, czy popełnione uchybienia (przede wszystkim w zakresie prawa materialnego, ale także procesowego) lub przedłożone dowody albo ujawnione fakty mają wpływ na zmianę dokonanych wcześniej ustaleń, od których zależy potwierdzenie uprawnienia ubezpieczonego do określonego świadczenia. Istotne jest, że zarówno nowe dowody, jak i ujawnione okoliczności, powinny stanowić kategorie mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokości. Wprawdzie dowody nie mają bezpośredniego wpływu na powstanie ex lege uprawnień emerytalno-rentowych, ale stanowią podstawę do ustaleń zawartych w decyzjach rentowych. Dowody służą zatem ustaleniu okoliczności faktycznych (ustaleniu prawdziwości lub fałszywości twierdzeń o faktach). Dlatego każdy dopuszczalny środek dowodowy stanowiący potwierdzenie okoliczności faktycznych istniejących przed wydaniem decyzji, mających wpływ na powstanie prawa do świadczenia [redacted] wysokości, służy celowi omawianej instytucji. W ponawianym postępowaniu organ rentowy powinien zatem dążyć do ustalenia, czy przedłożone dowody albo ujawnione fakty mają wpływ na zmianę dokonanych

wcześniej ustaleń, od których zależy uprawnienie ubezpieczonego do określonego świadczenia. W tym kontekście trzeba jednak zauważyć, że przedłożone dowody albo ujawnione fakty powinny dotyczyć "okoliczności" istniejących przed wydaniem prawomocnej decyzji, której wzruszenia domaga się ubezpieczony, ponieważ w wyniku wznowienia postępowania następuje kontynuacja postępowania zakończonego decyzją organu rentowego, przy wydaniu której nie były znane organowi rentowemu okoliczności ujawnione po wydaniu decyzji. *(vide: postanowienie SN z 10.01.2024 roku, II USK 387/22, LEX nr 3652264; wyrok Sądu Najwyższego: z dnia 14 listopada 2019 roku, I UK 246/18, LEX nr 3584266 i z dnia 4 października 2018 roku, III UK 153/17, LEX nr 2563524).*

W wyroku z dnia 26 lipca 2013 roku, III UK 145/12 (*LEX nr 1408199).* Sąd Najwyższy podkreślił, że użyty w art. 114 ustawy o emeryturach i rentach słowo "okoliczności" występuje w dwóch znaczeniach:

1) okoliczności faktycznych oraz

2) okoliczności sprawy.

Dążąc do ustalenia znaczenia zwrotu "okoliczności", należy uwzględnić szerszy kontekst użycia analizowanego pojęcia w przepisie art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach. Ten kontekst determinowany jest przez wspomnianą wcześniej funkcję art. 114 ustawy o emeryturach i rentach, jaką jest zmiana treści decyzji organu rentowego sprzecznych z ukształtowanymi z mocy prawa uprawnieniami osób ubezpieczonych. Z przedstawionego rozumienia art. 114 ust. 1 wynika zatem, że sposób pojmowania przesłanek wznowienia postępowania jest szeroki i zasadniczo złagodzony w stosunku do wymogów zawartych w art. 399 k.p.c. i następnych dotyczących wznowienia postępowania cywilnego. Nie ulega jednak wątpliwości, że muszą one mieć wpływy na prawo do świadczenia z ubezpieczenia społecznego lub na jego wysokość.

Także w wyroku z dnia 7 czerwca 2022 roku, II USKP 41/22 *(LEX nr 3450285)* Sąd Najwyższy skonstatował, że znaczenie zawartego w art. 114 ustawy emerytalnej terminu "okoliczności" występuje w dwóch znaczeniach okoliczności faktycznych oraz okoliczności sprawy. W tym drugim znaczeniu chodzi o ogół wymagań formalnych i materialnoprawnych związanych z ustalaniem decyzją rentową prawa do świadczeń emerytalno-rentowych. W konkluzji, ujawnieniem "okoliczności" w rozumieniu

komentowanego przepisu może być stwierdzenie, że wcześniejsza decyzja organu rentowego (odmawiająca prawa do świadczenia) opierała się na błędnej wykładni przepisu normującego jeden z warunków nabycia prawa do emerytury w wieku obniżonym. Mając zaś na względzie koncepcję "obiektywnej błędności decyzji organu rentowego", przepis art. 114 ustawy emerytalnej tym bardziej powinien znajdować zastosowanie, gdy obiektywnie wadliwa decyzja organu rentowego, odmawiająca wnioskodawcy potwierdzenia przysługującego mu prawa do świadczenia [redacted], jest efektem konsekwentnego nieuwzględniania przez organ rentowy wykładni ustawy emerytalnej dokonywanej w różnych sprawach przez Sąd Najwyższy.

Zdaniem Sądu Okręgowego, przyjmując szeroką koncepcję „nowych okoliczności” w rozumieniu przepisów art. 114 ust. 1 pkt 1) ustawy emerytalnej należy rozważyć, czy sposób obliczenia emerytury [redacted] w wieku powszechnym nie kłóci się z zasadą równego traktowania ubezpieczonych i zasadą zaufania obywatela do państwa zgodnie z art. 2 Konstytucji oraz nie jest sprzeczny z dotychczasową wykładnią przepisów dokonaną przez Sąd Najwyższy. Wprowadzone przez ustawodawcę nowe unormowanie art. 25 ust.1 b ustawy emerytalnej nie powinno zaskakiwać ich adresatów, którzy powinni mieć czas na dostosowanie się do zmienionych regulacji i spokojne podjęcie decyzji co do dalszego postępowania. Składową zasady państwa prawnego jest pewność prawa, czyli taki zespół cech przysługujących prawu, które „zapewniają jednostce bezpieczeństwo prawne; umożliwiają jej decydowanie o swoim postępowaniu w oparciu o pełną znajomość przesłanek działania organów państwowych oraz konsekwencji prawnych, jakie jej działania mogą pociągnąć za sobą. Jednostka winna mieć możliwość określenia zarówno konsekwencji poszczególnych zachowań i zdarzeń na gruncie obowiązującego w danym momencie stanu prawnego, jak też oczekiwać, że prawodawca nie zmieni ich w sposób arbitralny. Bezpieczeństwo prawne jednostki związane z pewnością prawa umożliwia więc przewidywalność działań organów państwa a także prognozowanie działań własnych” *(vide: wyrok Trybunału Konstytucyjnego w sprawie P 3/00).* Granicę dopuszczalności ingerencji ustawodawcy w prawa podmiotowe wyznacza wymaganie, aby wprowadzane modyfikacje nie były dla jednostki zaskakujące i nie miały charakteru arbitralnego

(zob. między innymi wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 listopada 2008 roku, k.p. 2/08, OTK-A 2008 Nr 9, poz. 157, cz. III, pkt 5.2; z dnia 8 grudnia 2011 roku, P 31/10, OTK-A 2011Nr 10, poz. 114, cz. III, pkt 5.3; z dnia 28 lutego 2012 roku, K 5/11, OTK-A 2012 nr 2, poz. 16, cz. III, pkt 4.1; z dnia 13 czerwca 2013 roku, , OTK-A 2013 Nr 5, poz. 58, cz. III, pkt 7.1). Innymi słowy, konieczne jest, aby zastosowane zostały procedury umożliwiające zainteresowanym dostosowanie się do zaistniałej sytuacji i odpowiednie rozporządzenie swoimi prawami *(wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 15 września 1998, K 10/98, OTK 1998 Nr 5, poz. 64).*

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 6 marca 2019 r., P 20/16 orzekł, że art. 25 ust. 1b w zakresie, w jakim dotyczy urodzonych w 1953 r. kobiet, które [redacted] 1 stycznia 2013 r. nabyły prawo do emerytury na podstawie art. 46 tej ustawy jest niezgodny z art. 2 Konstytucji RP ze względu na naruszenie zasady zaufania, zaś ubezpieczona jest w podobnej sytuacji, gdyż prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym nabyła od 1 kwietnia 2010 r. na podstawie decyzji z dnia 21 kwietnia 2010 r. Natomiast powszechny wiek emerytalny ukończyła 9 listopada 2015 r. Zgodnie z art. 24 ustawy emerytalnej w brzmieniu obowiązującym w tym okresie wiek emerytalny kobiet urodzonych od dnia 1 stycznia 1955 r. do dnia 31 marca 1955 r. wynosi co najmniej 60 lat i 9 miesięcy (art. 24 ust. 1a pkt 10 ustawy emerytalnej).

Sąd Okręgowy dostrzegł w przyjętym sposobie ustalenia wysokości świadczenia [redacted] naruszenie przepisów art. 2 Konstytucji. W omawianym powyżej wyroku (P 20/16) Trybunał stwierdził, że w związku z rozumieniem art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej nadanym przez Sąd Najwyższy (III UZP 6/17) można wyodrębnić trzy grupy ubezpieczonych urodzonych w latach 1949-1968. Pierwsza grupa obejmuje osoby, które przeszły na wcześniejszą emeryturę w wieku 55 lat i uzyskały powszechny wiek emerytalny do końca 2012 r. oraz złożyły wniosek o ustalenie emerytury [redacted] 1 stycznia 2013 r. Drugą grupę stanowią osoby, które przeszły na wcześniejszą emeryturę i uzyskały powszechny wiek emerytalny [redacted] końcem 2012 r., lecz z wnioskiem o ustalenie emerytury [redacted] po 1 stycznia 2013 r. Trzecia grupa to osoby, które pobierały wcześniejszą emeryturę, ale powszechny wiek emerytalny uzyskały po 1 stycznia 2013 r. i po tym terminie wystąpiły z wnioskiem o ustalenie emerytury. Do grupy pierwszej nie znajduje zastosowania art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej.

Zakresem tego przepisu, w świetle uchwały Sądu Najwyższego, objęte zostały natomiast osoby z grupy drugiej i trzeciej. Do grupy trzeciej należą kobiety urodzone w 1953 r., bowiem wiek emerytalny (60 lat) osiągnęły po zmianach dokonanych ustawą nowelizacyjną. W ocenie Trybunału, ustawodawca, dokonując zmiany zasad ustalania wysokości emerytury [redacted] w stosunku do kobiet urodzonych w 1953 r., naruszył zasadę lojalności państwa względem obywateli. Wprowadzając nowe, mniej korzystne zasady po rozpoczęciu realizacji uprawnień w zakresie wcześniejszej emerytury, naraził te kobiety na nieprzewidziane skutki, które w istocie stanowiły dla nich pułapkę. Gdyby w momencie podejmowania decyzji o przejściu na taką emeryturę wiedziały, jakie będą tego konsekwencje dla ustalania wysokości emerytury [redacted], być może nie skorzystałyby z tego uprawnienia. Obowiązkiem ustawodawcy jest określenie skutków finansowych regulacji prawnych i podejmowanie racjonalnych decyzji w oparciu o możliwości finansowe państwa w odpowiedniej perspektywie czasu. Zasada zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa wyklucza możliwość formułowania obietnic bez pokrycia bądź nagłe wycofywanie się państwa ze złożonych obietnic lub ustalonych reguł postępowania. Stanowi to bowiem niedopuszczalne nadużywanie pozycji przez organy władzy względem obywateli. Dotyczy to w szczególności sytuacji, w której obywatel, układając swoje interesy, podejmuje decyzje dotyczące długiej perspektywy czasu i przewiduje ich konsekwencje na podstawie obowiązującego stanu prawnego. Zmiana tego stanu oznacza wówczas zaskoczenie, którego w danych okolicznościach obywatel nie mógł przewidzieć, a tym samym dostosować się do nowej sytuacji w sposób, który nie wywrze negatywnych konsekwencji w sferze jego uprawnień. Wprowadzając zmiany, ustawodawca powinien preferować rozwiązania najmniej uciążliwe dla jednostki i ustanawiać regulacje, które ułatwią adresatom dostosowanie się do nowej sytuacji. Trybunał podkreślił, że pozostawienie okresu 6 miesięcy od uchwalenia zmiany do czasu jej wejścia w życie nie miało żadnego znaczenia dla osób, które przeszły na wcześniejszą emeryturę do końca 2008 r. (jak należy rozumieć - dla kobiet urodzonych w 1953 r., które dopiero w tym roku osiągnęły wiek 55 lat). Ustawodawca, dokonując zmian regulacji wobec kobiet urodzonych w 1953 r., zmienił skutki prawne ich decyzji podejmowanych w innym stanie prawnym. Kobiety te nie miały możliwości, by zmienić

konsekwencje decyzji podjętych w 2008 r. Jak wskazano wyżej, granicę dopuszczalności ingerencji ustawodawcy w prawa podmiotowe wyznacza wymaganie, aby wprowadzane modyfikacje nie były dla jednostki zaskakujące i nie miały charakteru arbitralnego *(zob. między innymi wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 listopada 2008 r., k.p. 2/08, OTK-A 2008 Nr 9, poz. 157, cz. III, pkt 5.2; z dnia 8 grudnia 2011 r., P 31/10, OTK-A 2011Nr 10, poz. 114, cz. III, pkt 5.3; z dnia 28 lutego 2012 r., K 5/11, OTK-A 2012 nr 2, poz. 16, cz. III, pkt 4.1; z dnia 13 czerwca 2013 r., OTK-A 2013 Nr 5, poz. 58, cz. III, pkt 7.1).* Innymi słowy, konieczne jest, aby zastosowane zostały procedury umożliwiające zainteresowanym dostosowanie się do zaistniałej sytuacji i odpowiednie rozporządzenie swoimi prawami (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 15 września 1998, K 10/98, OTK 1998 Nr 5, poz. 64). W tym kontekście Trybunał wielokrotnie podejmował rozważania na temat wymagań, jakie Konstytucja narzuca wprowadzaniu w życie nowych przepisów, w tym także intertemporalnych, w zakresie, w jakim zawierają one rozwiązania mniej korzystne dla ich adresatów. Zmiana obowiązującego prawa, która pociąga za sobą niekorzystne skutki dla sytuacji prawnej podmiotów, powinna być dokonywana zasadniczo z zastosowaniem techniki przepisów przejściowych, a co najmniej odpowiedniej vacatio legis. Sytuacja prawna osób dotkniętych nową regulacją powinna być poddana takim przepisom przejściowym, by mogły mieć one czas na dokończenie przedsięwzięć podjętych na podstawie wcześniejszej regulacji w przeświadczeniu, że będzie ona miała charakter stabilny. Zasada zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa nakazuje ustawodawcy należyte zabezpieczenie "interesów w toku", a zwłaszcza należytą realizację uprawnień nabytych na podstawie poprzednich przepisów *(tak między innymi: orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 2 marca 1993 r., K 9/92, OTK 1993, cz. I, poz. 6; z dnia 15 lipca 1996 r., K 5/96, OTK 1996 Nr 4, poz. 30 oraz wyrok z dnia 24 października 2000 r., SK 7/00, OTK 2000 Nr 7, poz. 256). (vide: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2019 r., III UZP 5/19)*

Biorąc pod uwagę wykładnię stosowania przepisów art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej wyrażoną w orzeczeniach Sądu Najwyższego, który respektuje wyrażoną w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r., P 20/16 zasadę zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, trzeba zauważyć, iż odwołująca

nie mogła spodzi[redacted]ć się tego, że decyzja o wystąpieniu w 2010 r. o emeryturę w obniżonym wieku emerytalnym spowoduje obniżenie świadczenia [redacted] po przejściu na emeryturę w powszechnym wieku emerytalnym. Sytuacja prawna odwołującej i kobiet z rocznika 1953 jest tożsama, bowiem zmiana przepisów ustawy emerytalnej od 1 stycznia 2013 r. naraziła ubezpieczoną na nieprzewidziane skutki w postaci znacznego obniżenia świadczenia [redacted] w wieku powszechnym. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 czerwca 2024 r., sygn. akt SK140/20 jest zgodne z linią orzeczniczą Sądu Najwyższego i choć wyrok ten nie został opublikowany w Dzienniku Ustaw i nie stanowi podstawy do wznowienia postępowania na podstawie przepisów kodeksu postępowania administracyjnego, to niewątpliwie zaprezentowana w nim wykładnia przepisów art. 25 ust. 1 b ustawy emerytalnej jest zgodna z dotychczasową linią orzeczniczą Sądu Najwyższego *(por. również postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2024 r. II USK 25/24, LEX nr 3724713, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 2021 r. III USKP 37/21, LEX nr 3148066).*

Zdaniem Sądu Okręgowego, wadliwość zastosowania wobec wnioskodawczyni mechanizmu odliczenia sumy wcześniej pobranych emerytur od podstawy obliczenia emerytury w wieku powszechnym wynika z tego, że ubezpieczona nie miała możliwości - podobnie jak każda osoba, która złożyła wniosek o wcześniejszą emeryturę przed 6 czerwca 2012 roku - przewidzieć konsekwencji, jakie na mocy nowo wprowadzonych przepisów wiązały się ze skorzystaniem z prawa do wcześniejszego świadczenia. Niezgodne z zasadą zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa było stosowanie obniżenia, o którym mowa w art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, wobec osób, które podjęły decyzję o skorzystaniu z jednego z enumeratywnie wymienionych w art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej świadczeń przed wejściem w życie tego przepisu i nie mogły [redacted] zapobiec negatywnym i nieoczekiwanym konsekwencjom swoich wcześniejszych decyzji. Jak wskazano powyżej sytuacja prawna odwołującej i kobiet z rocznika 1953 była tożsama. Zastosowanie do ubezpieczonej regulacji art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej jest sprzeczne zatem z zasadą lojalności państwa względem obywateli.

W świetle powyższego, mając na uwadze, iż funkcją ponownego ustalenia prawa do świadczenia w trybie art. 114 ustawy emerytalno-rentowej jest stworzenie gwarancji

wydania decyzji rentowych zgodnych z ukształtowaną ex lege sytuacją prawną zainteresowanych, Sąd w oparciu o nową okoliczność, jaką stanowiło naruszenie przez organ rentowy przy ustalenia wysokości emerytury [redacted] konstytucyjnego (art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej), ponownie ustalił wysokość emerytury [redacted] w wieku powszechnym.

[redacted] ukończyła powszechny wiek emerytalny w dniu 9 listopada 2015 r., a wniosek o emeryturę złożyła w 2019 r. Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2022 r., w sprawie III USKP 98/21, osiągnięcie przez ubezpieczonego wieku emerytalnego uprawniającego do nabycia emerytury w wieku powszechnym winno stanowić datę graniczną, od której nie można uwzględnić żądania pominięcia art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Innymi słowy, jak wynika z ww. wyroku Sądu Najwyższego, kwoty emerytur w wieku obniżonym, wypłacone uprawnionemu już po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego, podlegają potrąceniu zgodnie z art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W tym kontekście, zgodnie z przywołanym wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2022 r. wyłączenie stosowania normy art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z FUS, przy uwzględnieniu zasady demokratycznego państwa prawa statuowanej w art.2 Konstytucji RP, wymaga miarkowania. Wnioskodawczyni nabyła prawo do emerytury [redacted] ex lege i mogła je zrealizować z mocy art. 24 ustawy emerytalnej już z dniem 9 listopada 2015 r. Opóźnienie realizacji prawa do emerytury [redacted] osobę pobierająca emeryturę wcześniejszą jest niewątpliwie rozwiązaniem korzystnym dla ubezpieczonego, który pobierając emeryturę wcześniejszą, powiększał nadal swój kapitał emerytalny korzystając z „ponadnormatywnych” waloryzacji tak zgromadzonych składek oraz kapitału początkowego. Nadto opóźniając przejście na emeryturę w wieku powszechnym zmniejszał także tzw. okres dożycia, co również wpływa na wysokość przyznanego świadczenia. Pominięcie z art. 25 ust.1 b ustawy emerytalnej odnosi się do emerytur wcześniejszych (por. wyrok Sądu Apelacyjnego [redacted] z dnia 10 października 2025 r., w sprawie III AUa 642/25 i z dnia 22 sierpnia 2025 r., sygn. akt III AUa 518/25). Ubezpieczona po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego miała możliwość zrealizowania swojego uprawnienia i tym samym wyeliminowania negatywnych skutków pomniejszania podstawy wymiaru emerytury

powszechnej od momentu nabycia prawa do emerytury w wieku powszechnym. Skoro tego nie uczyniła, nie ma podstaw do udzielenia jej ochrony prawnej także w tym zakresie (po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego) albowiem byłoby to nie do pogodzenia z zasadą równości z art. 2 Konstytucji RP.

Na podstawie art. 477^{14} § 2 k.p.c. Sąd zmienił zatem zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ponownie ustalił wysokość emerytury [redacted] w wieku powszechnym, poczynając od 1 kwietnia 2026 r., z pominięciem art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej w zakresie emerytur pobranych do osiągnięcia przez ubezpieczoną powszechnego wieku emerytalnego. Sąd ograniczył pominięcie przepisu art. 25 ust.1 b ustawy emerytalnej cezurą w postaci daty ukończenia przez ubezpieczoną powszechnego wieku emerytalnego i nabycia ex lege prawa do tego świadczenia w oparciu o art. 24 ust. 1 w zw. z art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej.

[redacted] z art. 133 ust. 1 ustawy emerytalnej: w razie ponownego ustalenia przez organ rentowy prawa do świadczeń lub ich wysokości, przyznane lub podwyższone świadczenia [redacted], poczynając od miesiąca, w którym powstało prawo do tych świadczeń lub do ich podwyższenia, jednak nie wcześniej niż:

1) od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy [redacted] decyzję z urzędu, z zastrzeżeniem art. 107a ust. 3;

2) za okres 3 lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc, o którym mowa w pkt 1, jeżeli odmowa lub przyznanie niższych świadczeń były następstwem błędu organu rentowego lub odwoławczego.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio również w razie ponownego ustalenia prawa do świadczeń lub ich wysokości wskutek wznowienia postępowania przed organami odwoławczymi albo wskutek kasacji, z tym że za miesiąc zgłoszenia wniosku przyjmuje się miesiąc wniesienia wniosku o wznowienie postępowania lub o kasację.

Jako datę początkową, od której organ rentowy dokona ponownego ustalenia wysokości emerytury [redacted] w wieku powszechnym Sąd wskazał datę 1 kwietnia 2026 r. (art. 113 ust. 1 pkt 1 i ust. 2). Wniosek o przeliczenie świadczenia [redacted] z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 czerwca 2024 roku ubezpieczona złożyła 24 kwietnia 2026 r. Ponowne ustalenie wysokości emerytury na podstawie art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej w przeciwieństwie do wznowienia

postępowania, dokonywanego na podstawie art. 145a k.p.a., nie ma skutku retroaktywnego, wywołując do zasady skutki na przyszłość od daty wniosku. W wyniku wznowienia postępowania, stosownie do przepisu art. art. 151 § 1 pkt 2) k.p.a.: organ administracji publicznej po przeprowadzeniu postępowania określonego w art. 149 § 2 wydaje decyzję, w której uchyla decyzję dotychczasową, gdy stwierdzi istnienie podstaw do jej uchylenia na podstawie art. 145 § 1, art. 145a lub art. 145b, i wydaje nową decyzję rozstrzygającą o istocie sprawy. Z istoty postępowania wznowieniowego wynika, że nowa decyzja powinna rozstrzygać sprawę w całości. Wznowieniem obejmuje się całość dotychczasowego postępowania i nowa decyzja merytoryczna musi obejmować całość sprawy [redacted] wnioskiem – aby zachować wymóg tożsamości sprawy *(tak: Małgorzata Jaśkowska, Komentarz do Kodeksu postępowania administracyjnego i powoływane przez nią poglądy doktryny)*. Tymczasem w niniejszej sprawie ubezpieczona nie mogła domagać się wznowienia postępowania na podstawie art. 145a k.p.c., a organ rentowy nie miał podstaw do wznowienia postępowania na tej podstawie.

Jak już Sąd wskazywał w niniejszej sprawie brak jest podstaw do stwierdzenia, iż przyznanie ubezpieczonej zaniżonej emerytury [redacted] błąd organu rentowego. Brak jest podstaw do uznania, że organ rentowy miał możliwość wydania decyzji przyznającej i ustalającej wysokość emerytury [redacted] z pominięciem art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej. Podnieść należy, iż przepis ten nadal funkcjonuje w porządku prawnym i organ rentowy ma obowiązek jego stosowania. Nie jest możliwe zatem zastosowanie w niniejszej sprawie art. 133 ust. 1 pkt 2) ustawy emerytalnej. Z tego względu ponowne ustalenie wysokości świadczenia [redacted] nastąpić od miesiąca złożenia wniosku zawierającego takie żądanie tj. od 1 kwietnia 2026 r.

Sąd zasądził również od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Płocku na rzecz [redacted] 360 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego wraz z odsetkami za opóźnienie od daty uprawomocnienia się postanowienia do dnia zapłaty. O kosztach zastępstwa procesowego Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c., zgodnie z którym strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i

celowej obrony (koszty procesu). W niniejszej sprawie stroną przegrywającą jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych Odział w Płocku, stąd też Sąd zasądził na rzecz [redacted] 360 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Wysokość kosztów zastępstwa procesowego Sąd ustalił w oparciu o § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U.2026.118 t.j. z dnia 2026.02.02). Zgodnie z art. 98 § 1^1 k.p.c. od przedmiotowej kwoty należą się ubezpieczonej odsetki ustawowe za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, którym ją zasądzono, do dnia zapłaty.

[redacted]

Zarządzenie:

odpis wyroku z uzasadnieniem i aktami rentowymi doręczyć pełnomocnikowi organu rentowego oraz pełnomocnikowi odwołującej za pośrednictwem Portalu Informacyjnego.

[redacted]